Att främja alla ungas fullföljda studier

Vad säger forskning och kunskap? Vad vet vi från utvecklingsarbete inom området?

Forum Jämlik Stad, 2018-03-22

Anna Liljeström, SKL
och Lisa Sipari, GR Utbildning

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Vilka är vi?

Anna Liljeström,
PhD i pedagogisk psykologi.

PlugInnovation/
SKL:s kunskapscentrum.

0709-70 93 04
anna.liljestrom1@gmail.com
anna.liljestrom@skl.se

Lisa Sipari,
Verksamhetsansvarig
”Utbildning för alla”.

GR Utbildning, tidigare
PlugInnovation.

0708-24 35 07
lisa.sipari@grkom.se

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Vad är problemet?

Så ser läget ut

1 av 6 saknar behörighet att komma in på gymnasiet.

Ca 75% av eleverna som börjar nationella program på gymnasiet fullföljer på 3 år. Ca 66% totalt (inklusive IM).

Varför är icke fullföljda studier ett problem?

För individen

- Individer som inte har en fullföljd gymnasieutbildning riskerar i högre grad:
  - arbetslöshet,
  - sämre hälsa,
  - kriminalitet,
  - behov av försörjningsstöd,
  - en lägre grad av delaktighet i samhället.

(Rumberger R, W & Lamb, S, 2003, OECD; Barro, R.J.,1997, Shavit, Y & Muller, W, 1998; Owens, 2004; Rumberger, R.W, 1987 Nilsson & Wadeskog, 2008; (Halleröd & Westberg 2006;Håkansson 2013, 2014, Angelin 2009, SOU 2013:74, OECD, 2016, Andersson, Brännström & Mörtvik 2015 m. fl) Vinnerljung m. fl.)

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Varför är icke fullföljda studier ett problem?

För samhället

- En person i utanförskap hela livet – **10-15** miljoner kr per individ.
- Ca **13**% av en årskull hamnar utanför – till en kostnad av **144** miljarder kr.

Nilsson/Wadeskog

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Personer utan avslutad gymnasie-utbildning har vid…

20 års ålder

- **43%** högre risk för arbetslöshet

25 års ålder

- **60%** högre risk för arbetslöshet

29 års ålder

- **86%** högre risk för arbetslöshet

20 års ålder

- **3,5** gånger högre risk att få ekonomiskt bistånd

25 års ålder

- Drygt **4** gånger högre risk att få ekonomiskt bistånd

29 års ålder

- **5** gånger högre risk att få ekonomiskt bistånd

Utbildning – Nyckeln till arbete (SKL) 2015

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Orsaker till studieavbrott

Studieavbrott är en process- börjar tidigt…

- Resultat av en interaktion: individuella, strukturella, skola, system (arbetsmarknad)
- Eleverna distanserar sig gradvis (”disengagement”)
- Effektivt med tidiga insatser: när distanseringen börjar…
- Effektivt att öka elevernas anknytning till skolan: satsa energi på de faktorer man kan påverka

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Individuella och strukturella riskfaktorer

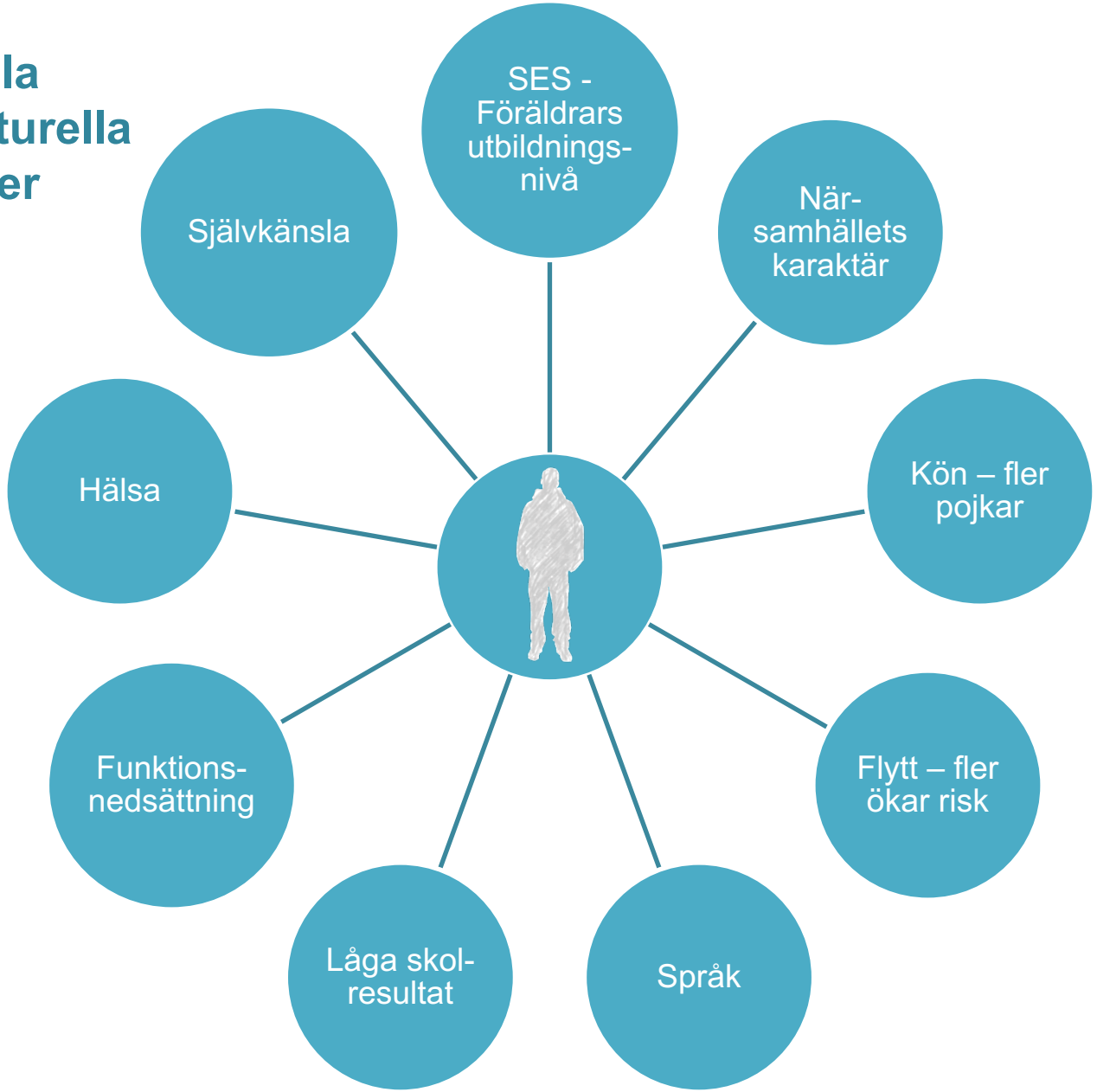

(anpassat från Dale, 2011 (All-factors framework) NDPC, 2007 m.fl.)

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Riskfaktorer på ”familjenivå”

Föräldraengagemang och förväntningar (stark faktor)

- Brist på tillsyn, ”låt gå”-uppfostringsmodell
- Barnen får fatta många beslut själva
- Barn förväntas ta vuxenansvar/roller (omvårdnad)
- Låga ambitioner för barnens utbildning
- Utbildning värderas inte – svagt stöd för att stanna kvar i utbildning
- Motstridiga förväntningar (kulturellt, socialt, beteende)
- Låg grad av involvering i barnens skolgång/arbete
- Starka negativa reaktioner på ”misslyckanden”
- Låg grad av verbal kommunikation (förälder-barn)

(Ferguson et al, 2005; Kendall & Kinder, 2005; Restart, 2007 i Dale, 2011)

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Hur upptäcker vi varningssignaler i skolan?

Vad gör eleven i skolan?

- Är närvarande,
- Är aktiv på lektioner,
- Fullföljer uppgifter och läxor,
- Ställer frågor.

Hur går det för eleven i skolan?

- Studieresultat,
- Läxor,
- Tid som läggs på skolarbete.

Upplever eleven skolan som meningsfull?

- Ser kopplingen mellan skola och framtida mål,
- Upplever relevans och meningsfullhet.

Hur känner sig eleven i skolan?

- Känner tillhörighet,
- Identifierar sig med skolans värderingar,
- Har goda relationer,
- Stöd, social trygghet, stimulans.

(Bl.a. Fuhrlong, Christensen, 2008; Sinclair et al. 2003; Lehr et.al. 2003, 2004, 2008; Lamb, 2008 m.fl.m.fl)

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Riskfaktorer på skolnivå

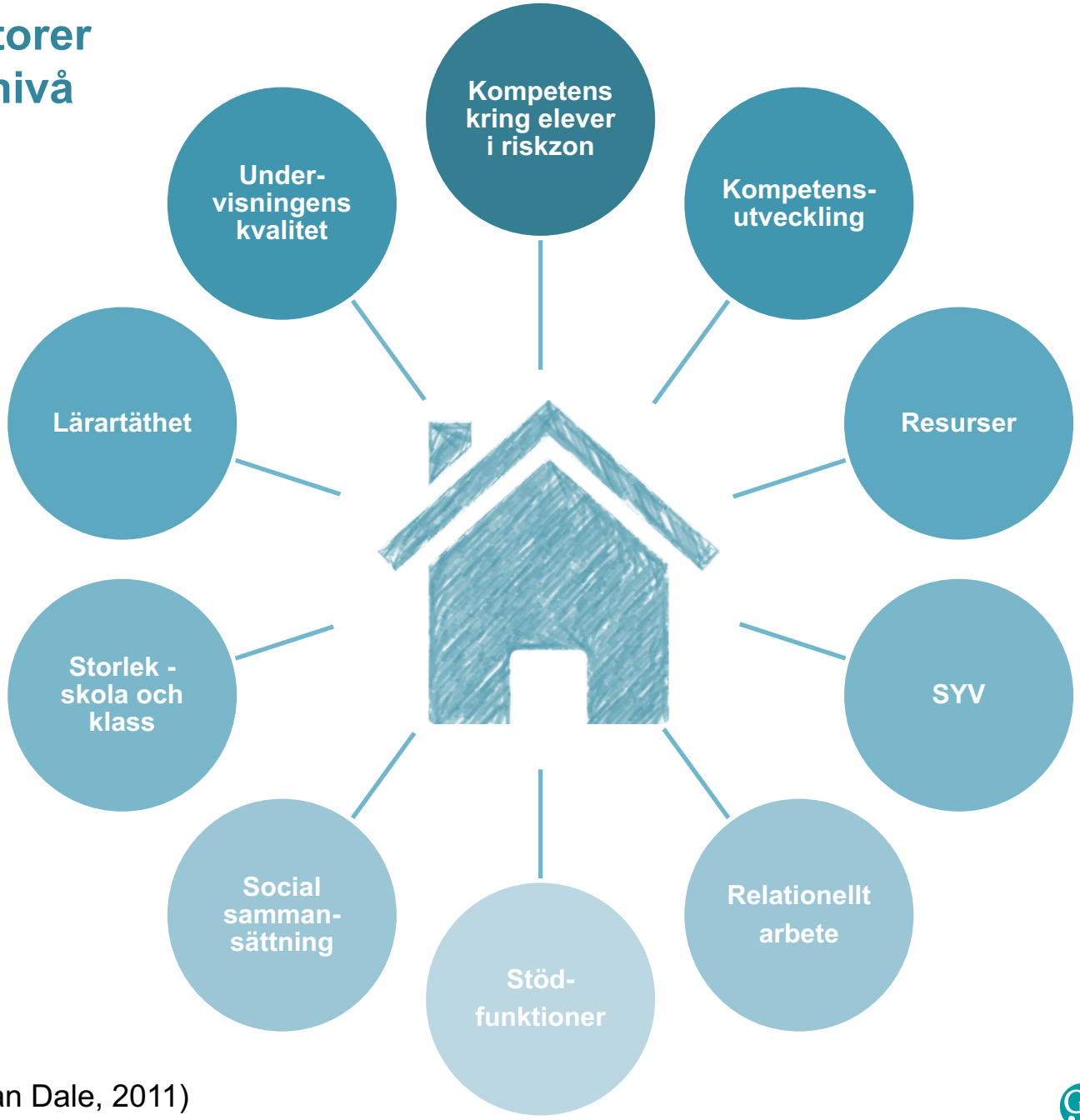

(Anpassat från Dale, 2011)

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Riskfaktorer på systemnivå; skolsystem, styrdokument

- Brist på praktisk tillämpning och koppling till framtida yrkesliv
- Inlåsningseffekter – svårt att byta inriktning/program
- Fokus på kursplanernas innehåll istället för eleverna
- Lite tid för elevernas helhetsutveckling
- Brist på alternativa utbildningsvägar
- Brist på möjligheter till validering

(Anpassat från Dale, 2011)

Sveriges Kommuner och Landsting

GR Utbildning

Vad fungerar?

Tidiga insatser

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Tidiga insatser är effektiva

- Studieavbrott är en process – som börjar innan skolan startar.
- Tidiga insatser som adresserar *orsakerna* (inte bara *symptomen*) är effektiva.
- Utökad och förbättrad kvalitet i förskolan är effektiva för att motverka studieavbrott senare.
- Tidiga insatser är mer kostnadseffektiva.

Stärk skolanknytningen tidigt

Tidiga åldrar

- Små grupper (mycket vuxenstöd)
- Förbättrad och förstärkt kompetensutveckling
- Strukturerade lärande miljöer – och möjligheter till lärande
- Program som omfattar många delar (många förmågor)
- Fokus på skolförberedelse (läs och skriv)
- Holistisk syn på barnen
- **Samverkan och delaktighet med föräldrar avgörande**

Ett partnerskap mellan skola och hem

- Positiv delaktighet av föräldrar hemma och i skolan kan påverka elevers resultat - öka skolresultat med 30% (Fan & Chen, 2001))

- Högkvalitativ delaktighet kan öka kognitiva förmågor, (andra förmågor) metakognitiva förmågor och motivationsprocesser
  (Desforges and Abouchaar, 2003; Pomerantz, Moorman et al., 2007)

- Föräldradelaktighet påverkar positivt elevers psykosociala funktioner
  (Smit, Driessen, Sluiter & Brus, 2007)

Framgångsrika program:
Chicago Child-Parent Centers (CCPC), Head Start Programmes

”Community school”-modeller

- Program som innehåller flera olika element mest effektiva: Holistiskt stöd ex. studiestöd, coachning, vägledning, vardagsstöd (ekonomiskt)
  - Ex. Pathways to education (program Canada)

  https://www.pathwaystoeducation.ca

SUPPORTING THE STUDENT JOURNEY:
An integrated approach

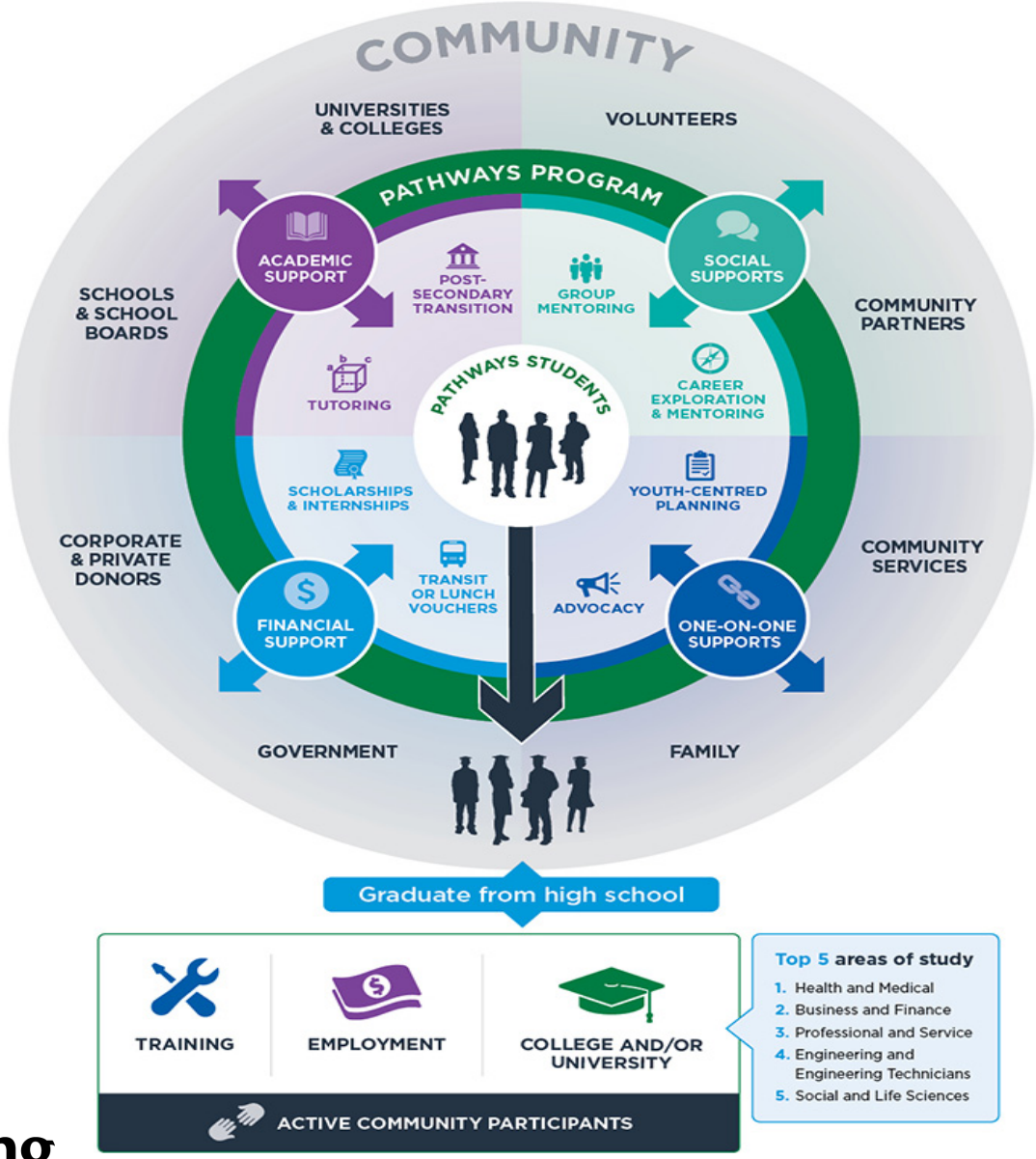

Graduate from high school

TRAINING | EMPLOYMENT | COLLEGE AND/OR UNIVERSITY

ACTIVE COMMUNITY PARTICIPANTS

Top 5 areas of study

1. Health and Medical
2. Business and Finance
3. Professional and Service
4. Engineering and Engineering Technicians
5. Social and Life Sciences

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Ungas kraft!

- Landamäreskolan och Svartedalsskolan i Göteborg.
- Universeum som en kompletterande lärmiljö.
- Elevbesök.
- Kompetensutveckling för lärare och annan personal.

- Föräldrars och vårdnadshavares roll i barnens lärande, intresseutveckling, utbildningsval.
- Familjeaktiviteter för att stärka föräldrarnas koppling till barnens skolgång.
- Alla familjer har fri entré till Universeum.

- Elever i år 6-9 erbjuds aktiviteter – kreativitet, nyfikenhet, lust.
- Intressen och styrkor i fokus, förebilder, framtida val.
- Koppling till arbetsliv och samhällsliv.
- Fritidsverksamhet varje vecka i anslutning till skoldagen.

GR Utbildning FRYSHUSET Göteborgs Stad universeum

Framtidstro och motivation

- Vad ska utbildning leda till?
- Tydliggöra möjligheter i ett framtida arbetsliv. Drivkrafter!
- Förebilder.
- PRAO, studiebesök, arbetslivsrepresentanter besöker/utgör mentorer/visar sina arbetsplatser. Relationer!
- Vägledning i bred mening.

GR Utbildning FRYSHUSET Göteborgs Stad universeum

Fika och reflektion

Utifrån din roll/uppdrag/organisation:

Hur ser du att din verksamhet kan bidra i arbetet med att stötta unga att fullfölja sina studier?

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Vad fungerar?

Senare insatser

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Plug In-projektet

ESF-satsning för att motverka studieavbrott från gymnasiet – 2012-2017.

Ungdomar 15-24 år.

- Ungdomar som är inskrivna i skolan,
- Elever som har gjort studieavbrott,
- Nyanlända elever.

Har involverat ca 11 000 unga.

80 kommuner i 8 regioner.

300 milj SEK.

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

PlugInnovation

Plug In 2.0

PlugInnovation

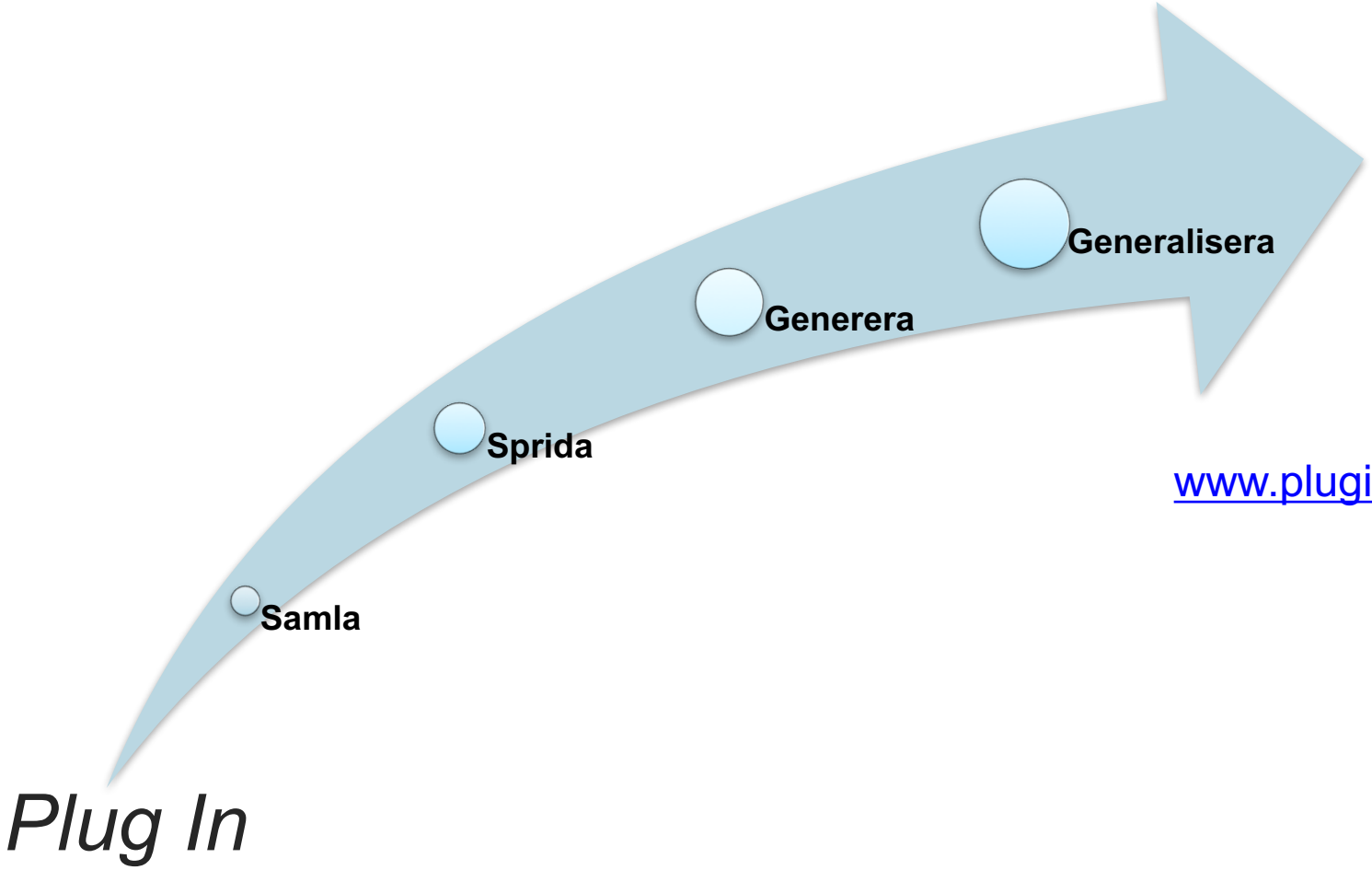

Kunskap

om studieavbrott från gymnasiet

www.pluginnovation.se

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

PlugInnovation

Plug In 2.0

Framgångsfaktorer

www.pluginnovation.se

Fallstudier inom Plug In 2.0

- Djupare studier av nio projektverkstäder.
- Förståelse för hur insatserna har fungerat.
- Generera erfarenheter och lärdomar samt ge inspiration till andra.
- Möjliggör en jämförelse över olika kontext för olika målgrupper med olika stödbehov.
- Fokus på olika typer av insatser som utförs
  - Förebyggande, universell nivå (hela skolan ansatser)
  - Riktade insatser vid konstaterad risk
  - intensiva individuella insatser
- Lyfta specifika lärdomar kring insatser/lyfta generella lärdomar

Olika nivåer av förebyggande arbete

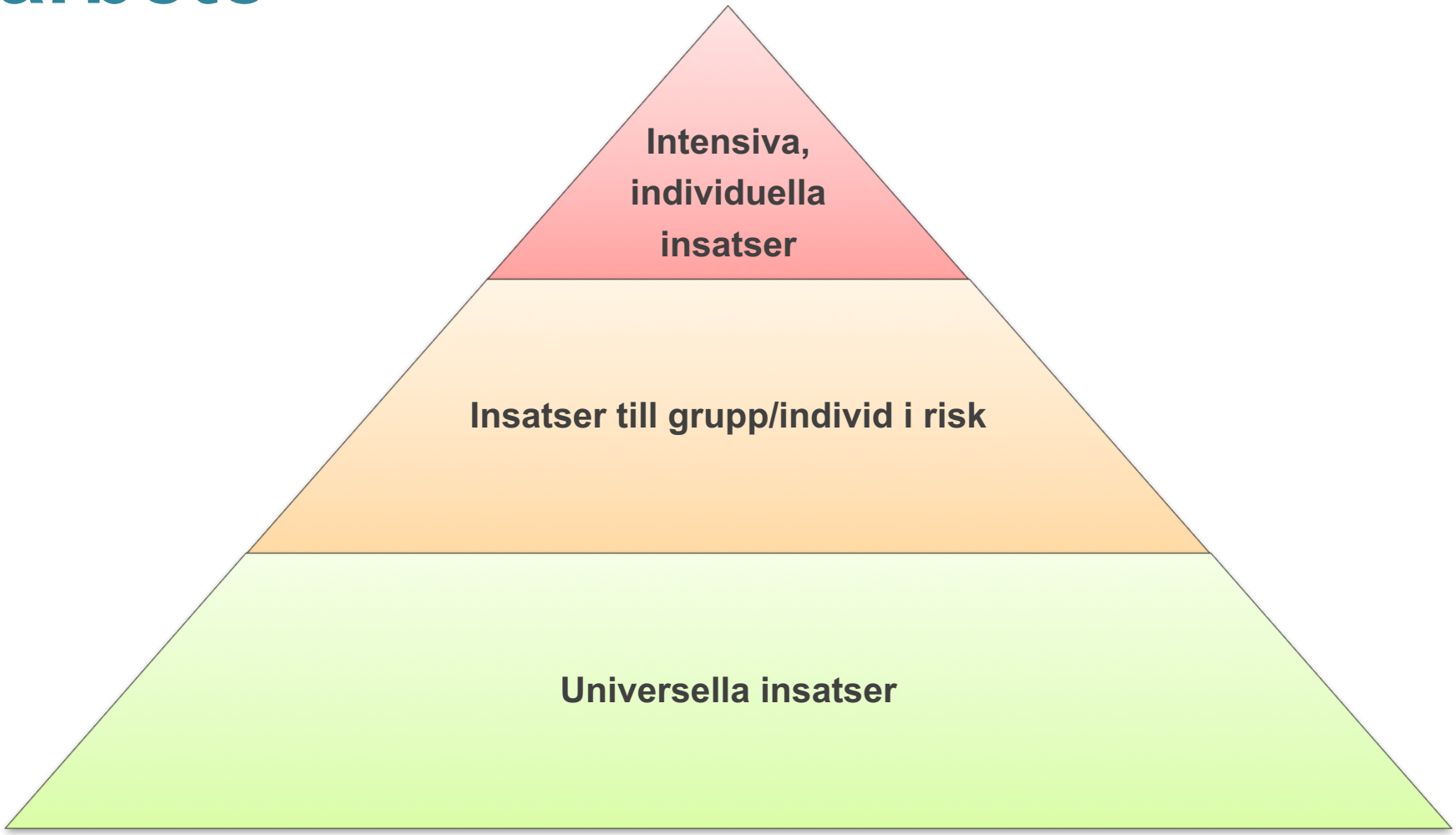

Universella insatser är bra för alla…

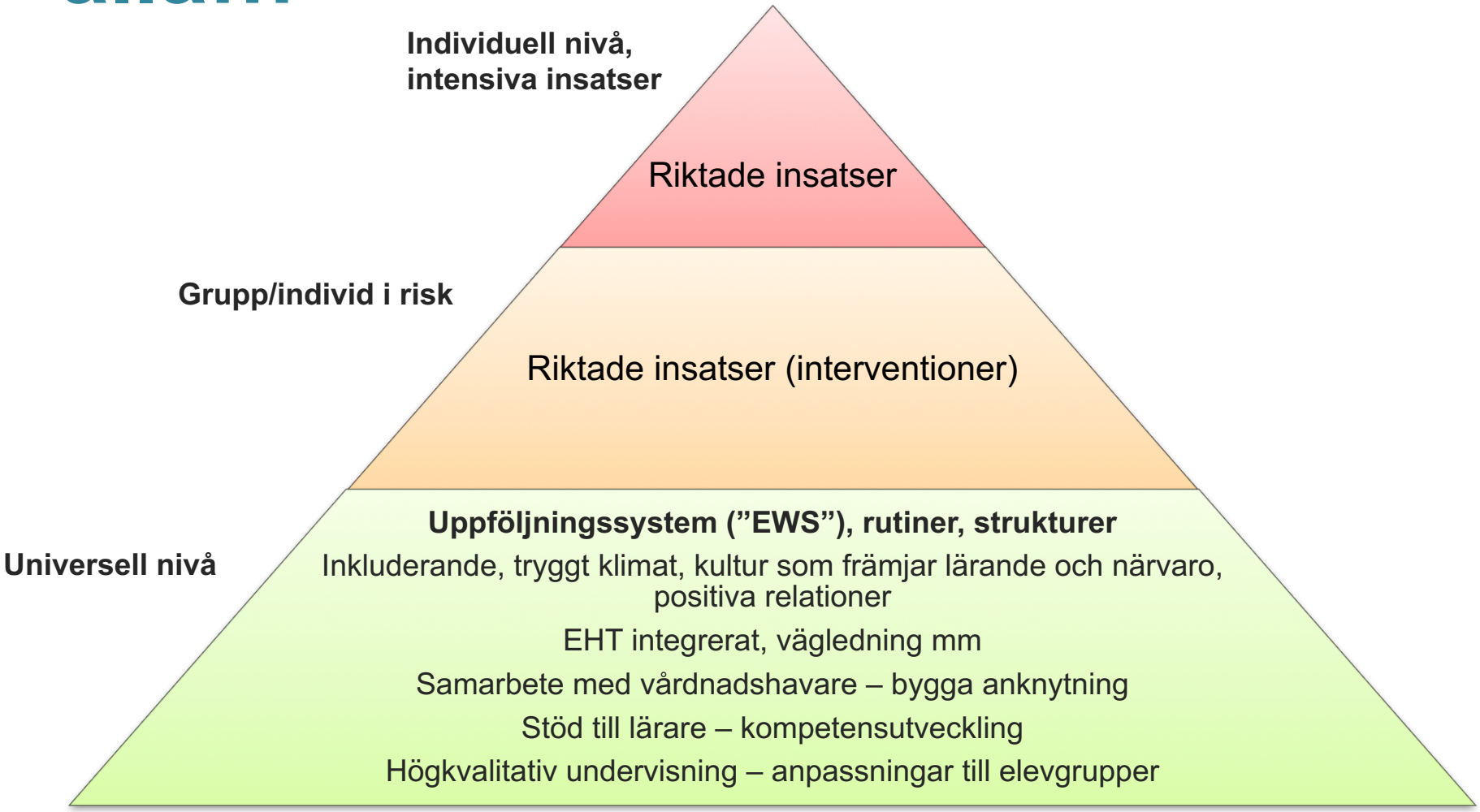

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

PlugInnovation

Plug In 2.0

Åre kommun: ”hela skolan-ansats”

Ett holistiskt stöd förutsätter samverkan

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Holistiskt stöd

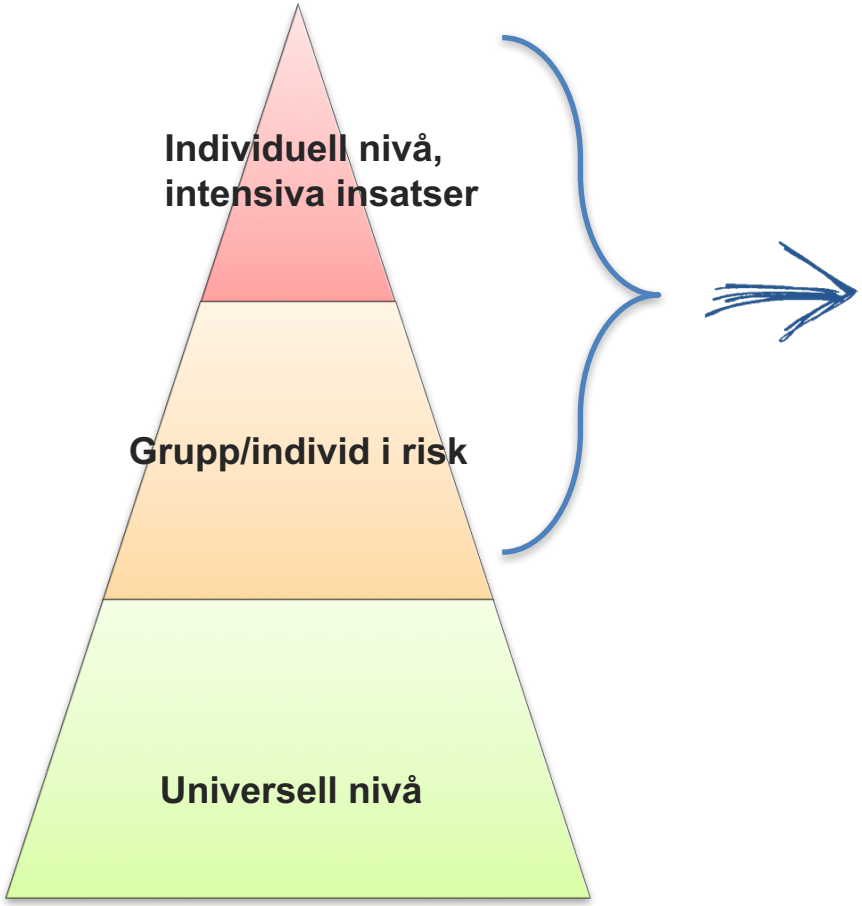

- Studiestöd
- Specialpedagogiskt stöd
- Strukturstöd
- Coachning
- Samtalsstöd
- SYV – Vägledning i brett perspektiv
- Utforska sina styrkor/färdigheter
- Praktik
- Samhällsorientering
- Problemlösning
- Vardagsstöd/vuxenstöd
- Lotsning
- Meningsfull fritid
- Social träning

Holistiskt perspektiv gynnsamt för alla

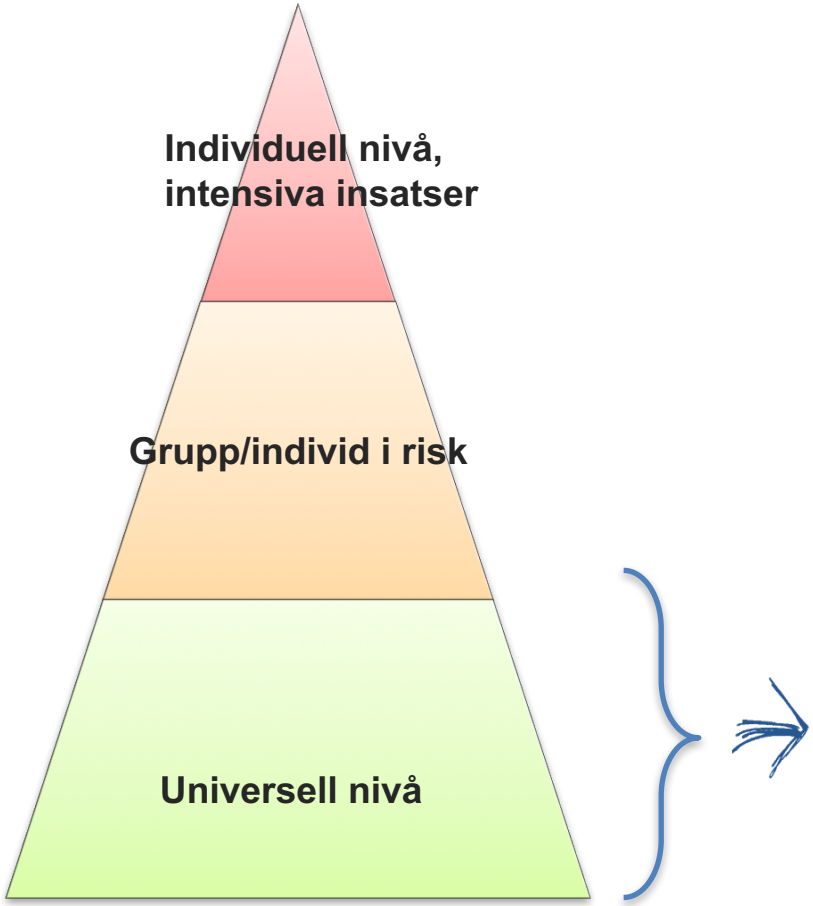

- Studiestöd – i ordinarie undervisning
- Strukturstöd inbyggt i ordinarie undervisning
- SYV – vägledning i brett perspektiv, i undervisningen
- Utforska mål/styrkor/färdigheter /coachning på schemat
- Kontakt med förebilder/mentorer
- Samhällsorientering
- Socialt stöd, aktiviteter utanför skolan i samverkan med andra aktörer.

Samverkan

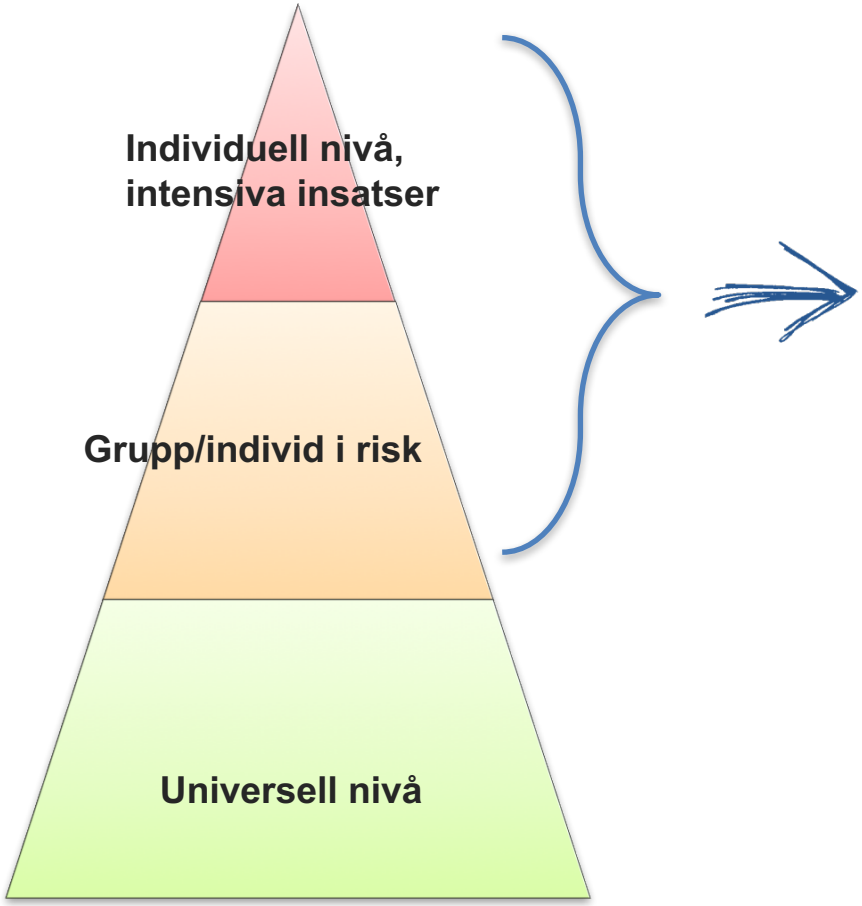

Inom och utanför skolan

- Koordinatorer/case managers
- Multikompetenta team
  - Fångar upp unga i riskzon över organisationsgränser
    - Utreder orsaker
    - Samordnar insatser
    - Samarbetar med skola/andra aktörer
    - Stöttar och lotsar till stöd

Samverkan

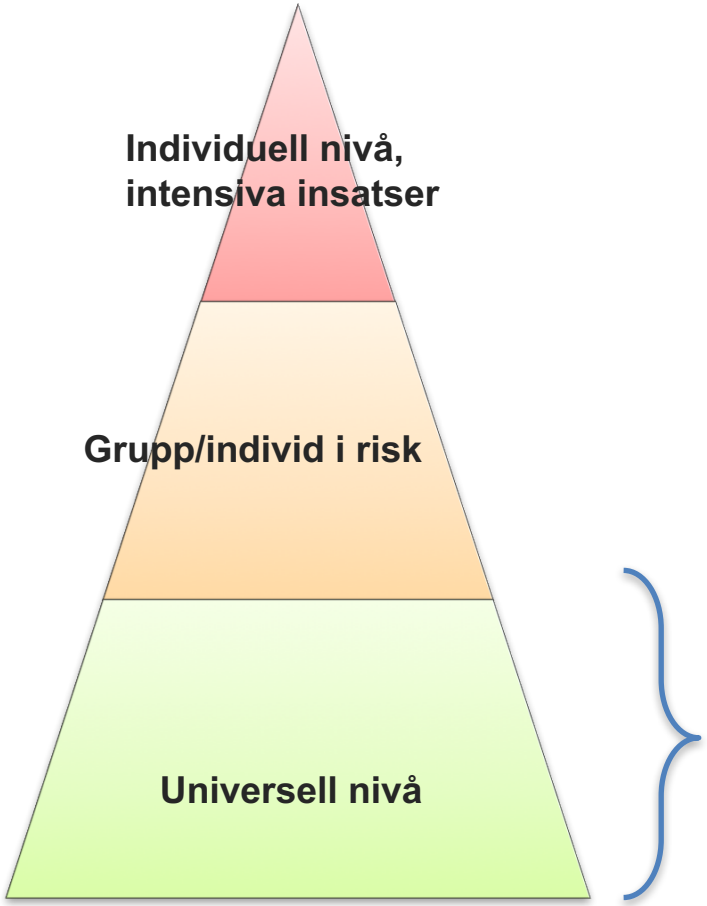

Inom skolan

- Elevnära arbetslag
- Coacher
- Elevhälsoteam

– ***Samverkan med fler aktörer från andra förvaltningar/sektorer*** för att säkerställa stöd från ”start” – ex. kring nyanlända unga, förebyggande samverkan på ex. programnivå för samarbete med arbetslivet o.s.v.

– Även ex. samlokalisering Skola/KAA/IFO

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

PlugInnovation

Plug In 2.0

Ledningens samsyn för samverkan

- Kommunens ledningsnivå (politisk och på tjänstemannasidan) ser på studieavbrottsfrågan som en gemensam angelägenhet för flera verksamheter.

- Styrning motverkar organisatoriska stuprör.

Vad är i fokus?

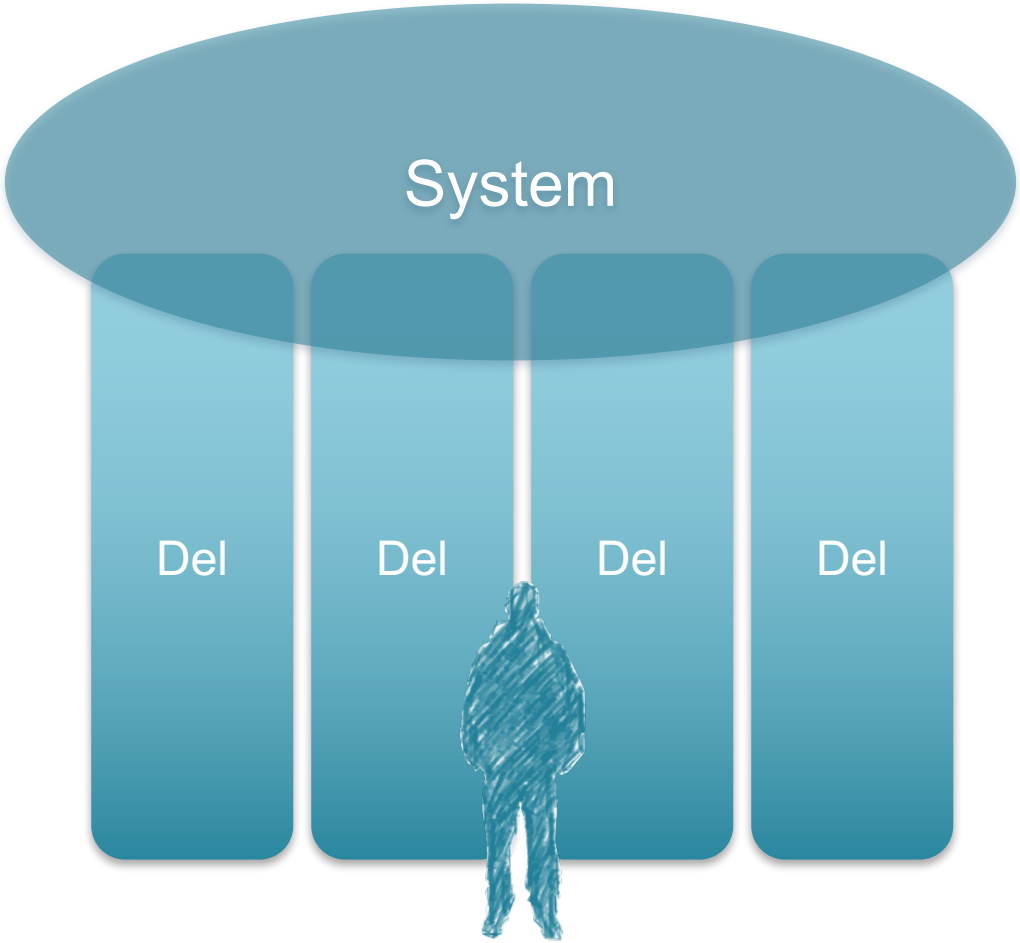

Vem är i fokus?

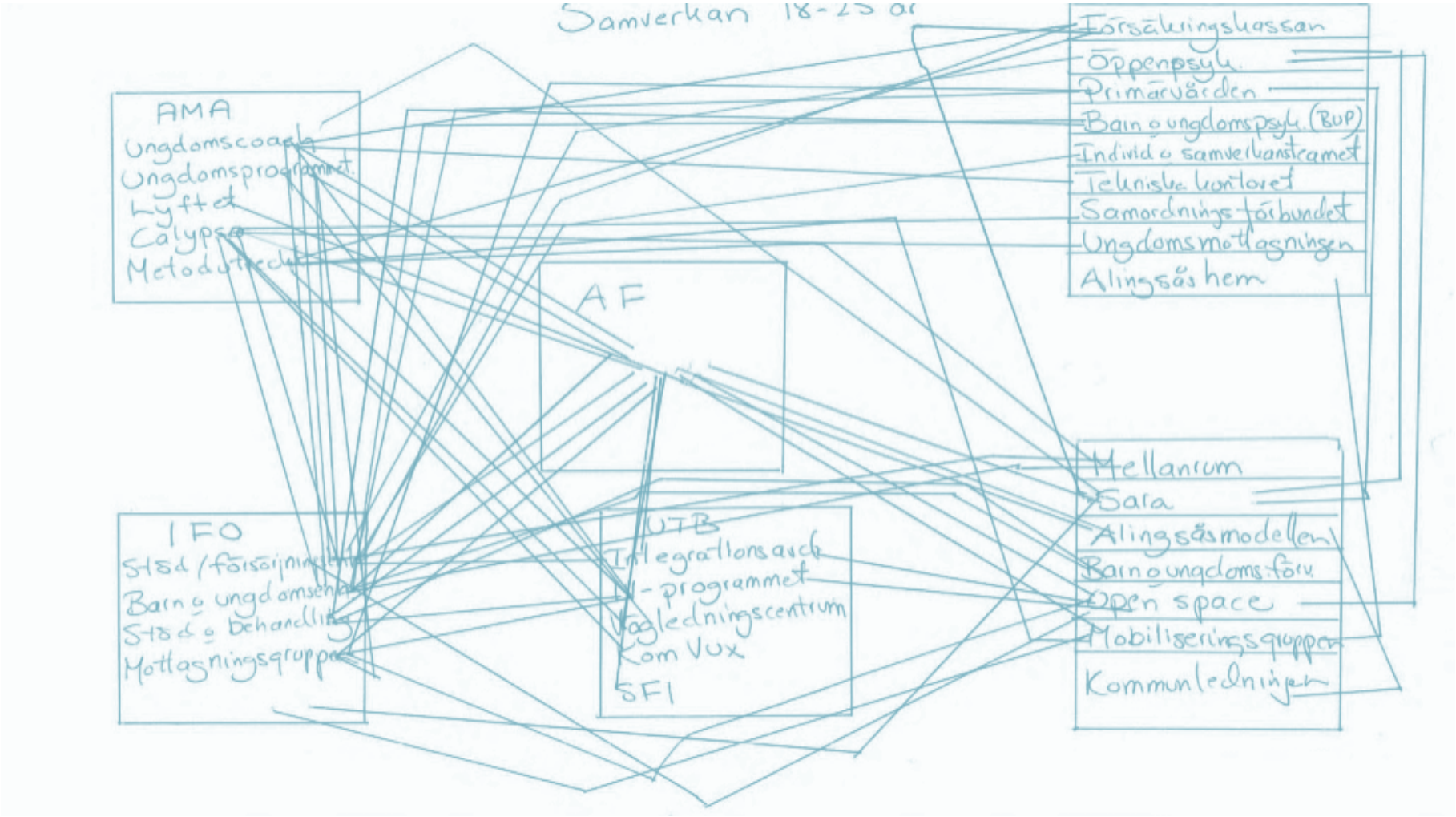

Kartläggning inom Plug In i Alingsås, 2012

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

PlugInnovation

Plug In 2.0

Vad är i fokus?

”Kommuner och landsting, öppenvård och slutenvård, rättspsykiatri och fångvård, socialtjänst och terapier - ansvaret för den själsliga hälsan är så utspritt att det knappast kan spåras. (…)

Sedan långt tillbaka har samhällets insatser för behövande medborgare organiserats efter principen: Du kan bara ha ett behov i taget. Det vill säga du är sjuk – en uppgift för landstinget. Du behöver hjälp i hemmet – en uppgift för kommunen. Du har drogproblem – en uppgift för alkoholistvården. Du ser syner, lider av tvångsföreställningar – en uppgift för den öppna psykiatrin. (…)

Offentlig verksamhet betalas från samma börsar, nämligen våra. För oss är det mindre viktigt vilken budget en insats ska belasta än att den blir gjord.”

DN:s ledare 2006-11-28

Hur gör man då..?

- Lokalt utvecklingsarbete som möjliggör reell samverkan.
  - Exempelvis samlokalisering,
  - gemensamma levande rutiner och/eller system,
  - överenskommelser kring sekretess.

Reflektion

Utifrån era erfarenheter:

Berätta om samverkan som har fungerat. Vad har varit nycklarna till framgång?

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting

Plug Innan

Tidiga insatser som främjar fullföljda grundskolestudier

www.grkom.se/pluginnan

GR Utbildning

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

KRAFTSAMLING FULLFÖLJDA STUDIER

Exemplet Essunga

- Nossebroskolan 6-9 i Essunga – **SuccEss**.
- Elevhälsan arbetar kommunövergripande men nära verksamheten. På skolan finns skolsköterskor, skolkurator, ungdomscoach, specialpedagoger och skolpsykolog.
- Specialpedagogerna arbetar nära elevgrupperna, kombinerar specialläraruppdrag med specialpedagoguppdrag.
- *Nulägesanalys - elever i riskzon* →
- **Utökat samarbete** med gymnasieskola, föreningsliv och arbetsliv. Skuggning på gymnasieskola och gymnasieprogram, studiebesök och eventuell praktik.
- **Riktat föräldrastöd**, samarbete med föräldrar där skolfrånvaro ligger till grund.
- **Individuellt stöd** – stödstrukturer för att stärka elevernas självkänsla, öka deras motivation och ge framtidstro. Ex gemensam uppstart av veckan med individuella mål, coachande enskilda samtal, genomgång av skolarbetet på individnivå i lokal som finns tillgänglig för projektet.
- Att hitta en **struktur vid övergångar och inflyttningar** som synliggör riskindikatorer för skolavhopp.

Fallgropar i utvecklingsarbetet…

- Sektorsövergripande frågor – svårt att få till långsiktig verksamhet.
- Tillfällig finansiering är vanligt.
- Viktigt att se projekt som katalysator för utvecklingsarbete som består – att säkerställa goda förutsättningar för implementering.
- ”Kampen om målgruppen”, ”kampen om klassrummet”.
- Att komma in i skolan – komplettera/störa/konkurrera...
- Att läsa av kultur, kontext och sammanhang.
- **Förankring och lokal relevans krävs!**

Nulägesanalys för hållbarhet

- Börja i:
  - Vilka unga behöver vad och varför?
  - Hur är organisationen rustad för att möta deras behov?

- När lokala förutsättningar styr utvecklingsarbetets inriktning
  - genomförs det som behövs för de unga,
  - ökar möjligheterna till hållbar implementering.

Tack!

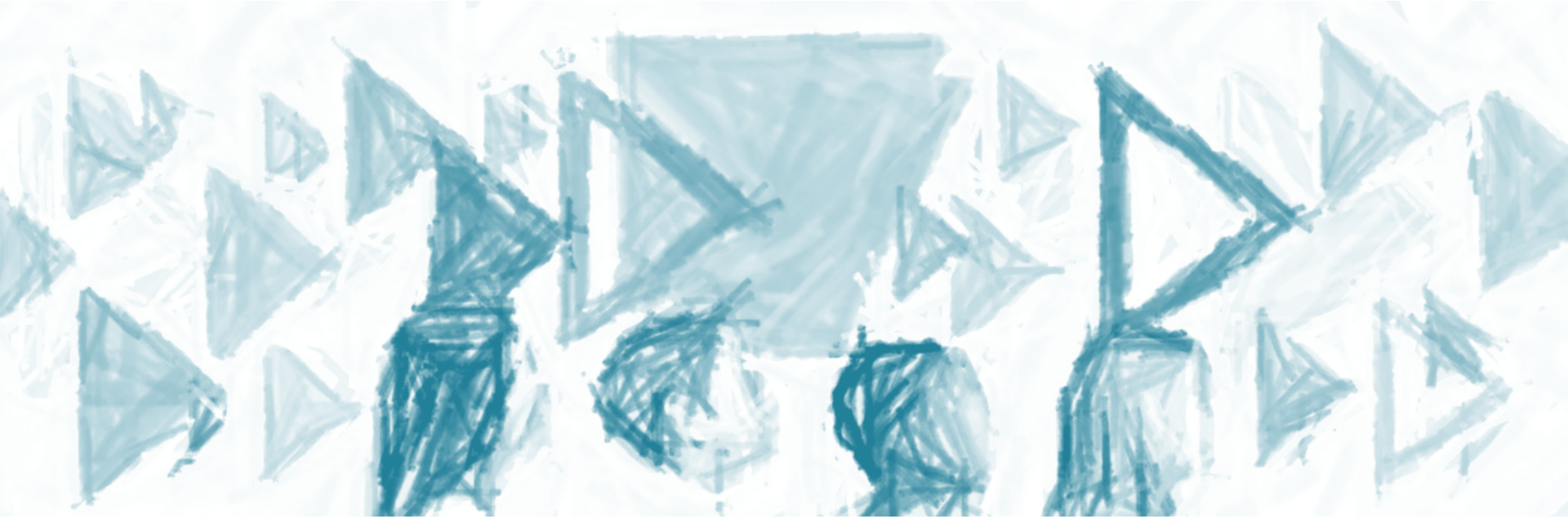

GR Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting